

ds. dr. Oane Reitsma

tekst: **Daniël 7**

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

De rollen zijn omgedraaid. Onze vriend Daniël, onze grote dromenuitlegger in dienst van de hoogverheven God van Israël, wordt nu zelf gegrepen door een droom. Een droom die nu hij eens niet direct kan plaatsen.

Als ik het verhaal zo lees, dan vraag ik mij af of het echt om een droom gaat in de zin zoals wij 's nachts dromen. Er werd mij eens een boek aangereikt door een gemeentelid – dat dat zelf had meegemaakt – dat ging over verslagen van mensen die een bijzondere ervaring hadden gehad op het moment dat hun lichaam onder grote stress, shock of trauma verkeerde en wanneer de dood nabij is. Zogenaamde 'bijna-dood-ervaringen', al weet ik niet of die term juist is en recht doet aan de ervaringen. Het doet zich voor bij iemand die ternauwernood overleeft van een ernstig auto-ongeluk, iemand die bij een medische ingreep een hartstilstand krijgt, iemand die onder het ijs raakt en het wak niet meer kan vinden om boven te komen. Kennelijk – zo begrijp ik eruit – is de menselijke geest, misschien ziel, in staat dan iets te ervaren wat je in gewone doen niet zo snel zult ervaren. Alsof zich een luikje opendoet naar een andere werkelijkheid. Beelden, kleuren, zintuiglijke ervaringen van allerlei soort doen zich voor. Het angstaanjagende, dat erin kan voorkomen, maakt niet zelden plaats voor een overtuigend gevoel van eeuwige vrede, harmonie, het zeer sterke gevoel van juistheid, waarheid, zekerheid, rechtvaardigheid, oneindige liefde en acceptatie, dat de persoon die het beleefd heeft vaak voor de rest van zijn leven verandert.

Nu is het met Bijbelteksten altijd spannend wanneer je ze niet alleen *an sich* leest, maar vanuit een bepaalde invalshoek. Toen ik dat boek las, realiseerde ik mij hoe sterk wij Bijbelteksten – en niet alleen de apocalyptische! – ook vanuit dit soort ervaringen zouden kunnen verstaan. Deze ervaringen zijn van alle tijden en culturen, en tonen een enorme universele verwantschap, door alle verschillende culturen en geloofsovertuigingen heen. Dus het lijkt daar los van te staan, al verbinden de mensen die het ervaren het achteraf wel vaak met hun geloof.

Onze tegenwoordige heel rationele denkcultuur kijkt natuurlijk altijd enigszins argwanend naar dit soort fenomenen. Toch zeggen duizenden en tienduizenden mensen dit mee te hebben meegemaakt, en is het ook belangrijk de ervaringen mee te nemen in de geestelijke en medische begeleiding van mensen. Wie weet werden dit soort ervaringen in Bijbelse tijden ook wel verteld en doorverteld als iets heel bijzonders, werden ze literair ingekaderd en met geloof verbonden. Kan het niet zo zijn dat een dergelijke ervaring als existentiële kern aan dit soort Bijbelverhalen ten grondslag ligt? Want hoe zat dat met Daniël? Met die traumatische ervaring tussen de leeuwen? Dat hij op het moment dat hij in die kuil gegooit wordt niet alleen denkt dat hij dood zal kunnen gaan, maar dat ook ervaart, een lichamelijke shock, een trauma dat hem overvalt en zijn geest in een ruimte zet? Toch al levend in een voortdurend stressvolle situatie van ballingschap? Toegegeven, het is pure inlegkunde van mij, maar dat de verhalen na elkaar komen, maakt zo'n insteek niet zozeer plausibel, als wel uitdagend om over na te denken.

Rare, ondefinieerbare wezens ziet hij, dieren, zoals we ze hier op aarde niet kennen. Ze zijn – de vier wezens – wel in verband gebracht met de koninkrijken in die tijd: Babel, Egypte, Assyrië. Ook zijn ze wel in verband gebracht met latere grote beschavingen, Perzië, Griekenland, het Romeinse Rijk. Alsof de Bijbel een orakelboek is dat in geheime verborgen codes de toekomst voorspelt. En precies zo worden dergelijke verhalen ook toegepast op de huidige tijd en menen mensen dat er allerlei

verborgen boodschappen in de beelden staan: internet staat er vol van, het zou over Poetin, Trump of zelfs de Paus gaan.

Zó'n vaart zou ik het niet willen laten lopen. Wèl denk ik dat het een verhaal van alle tijden is, in de zin dat er altijd mensen zijn, of machtsbolwerken en -structuren die hun eigen wetten maken, want daar gaat het hier over. Waar niet meer het natuurlijk recht meetelt, maar het absolutisme van de eigen waarheid, waar eigen wetten uit voortkomen, eigen regels. Eén van de commentaren vergelijkt de beelden als literair genre met politieke spotprenten: zegt een monsterlijke afbeelding van een machthebber niet veel meer dan een paginalang krantenartikel?

Ik vraag me af dus of 'droom' het juiste woord is van wat Daniël hier overkomt. Een droom komt vaak uit je eigen geest vandaan. Dit is een bijzondere ervaring die 'van buiten' lijkt te komen. Dan duid ik niet zozeer op de beelden van die vier monsters, maar op dat prachtige intieme beeld op het eind, van de oude wijze man op een troon en een mensenzoon die op de wolken voor hem geleid wordt. Geen mens komt op zo'n idee.

In Daniël's visioen is God, grappig genoeg, nu wel een keer de oude man met de grijze baard. Een oude wijze. 'En met de wolken van de hemel kwam er iemand die eruitzag als een mens, en voor hem werd geleid'. Zo'n beeld verzint geen mens, maar wordt ons van buiten aangezegd. Het is het Messiaanse beeld, dat grote delen van de profeten in de Bijbel doordrenkt. Er kwam iemand de eruitzag als een mens. Of het een mens *is* is een tweede, omdat in de wereld van dit visioen alles anders lijkt dan het is. "Zijn heerschappij was een eeuwige heerschappij die nooit ten einde zou komen, zijn koningschap zou nooit te gronde gaan."

Twee weken geleden sprak ik er in mijn preek over dat zich in de Bijbel en door de Bijbel heen steeds meer van God openbaart en hoe geloof zich ontwikkelt als een evolutionair proces – ik had daar een boek over gelezen. Het hoofdstuk dat over Daniël gaat, heet daar 'de ontdekking van het hiernamaals'; ik zou zeggen 'de ontdekking van de hemel'. Want dat is hier aan de orde. Het dodenrijk is niet langer een onduidelijke duistere leegte. Het raakt hier bij Daniël gevuld met beelden. Beelden van dat het angstaanjagende teniet wordt gedaan. Van dat er een mens komt, die door iedereen liefgehad en aanbeden wordt. Die voor eeuwig regeert in mildheid en liefde. Die, zoals een commentaar het zegt, 'al het ongedierte dat hier op aarde huist zuivert.'

Dit is het verhaal van hoop, dat hier wordt geboren. Van hoop dat na de ballingschap in het leven (of de ballingschap die het leven op aarde is) wij weer thuiskomen. 'Waar is het einde van de ballingschap,' moeten Daniël en de zijnen zich hebben afgevraagd. 'Wanneer komen we weer thuis?' Het antwoord is er niet direct, maar deze beelden worden gegeven. Zes hoofdstukken lang.

Dit hoofdstuk eindigt zoals het laatste van Daniël (hoofdstuk 12). En daarmee sluiten wij deze zomerreeks van Daniëllezingen af. Daniël begrijpt de beelden niet, doorgrondt ze niet. Ze houden iets vreemds, iets geheimenisvols in zich. Wij begrijpen de Bijbelverhalen ook niet altijd; ze kunnen ons zo vreemd voorkomen. Maar ondanks dat onbegrip gaan de beelden door bij Daniël. En ik zou willen stellen: ze zijn geen droom, geen hoop, geen visioen, maar een diep vermoeden en zeker weten dat het goed zal komen, Daniël 12: "Gelukkig is de mens die blijft wachten. Maar jij, ga het einde tegemoet. Je zult te ruste gaan en aan het einde van de dagen opstaan om je bestemming te bereiken."

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.